

Protokół z zebrania plenarnego Komitetu Psychologii PAN Warszawa, 28 marca 2014

Zebranie plenarne Komitetu Psychologii PAN w dniu 28 marca 2014 roku odbyło się w siedzibie Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego (Warszawa, ul. Stawki 5/7). W zebraniu uczestniczyło 21 członków Komitetu.

Program spotkania obejmował następujące punkty:

1. *(Uniwersalna) gramatyka ludzkich wartości* (dr Jan Cieciuch)
Wykład + dyskusja
2. Co nowego w sprawie oceny czasopism psychologicznych?
(prof. Maria Lewicka, prof. Piotr Oleś)
3. Kolokwia Psychologiczne 2014
(prof. Maria Straś-Romanowska)
4. Okrągły Stół Humanistyki
(prof. Jerzy Brzeziński)
5. X edycja Konkursu na Nagrodę im. Andrzeja Malewskiego
(prof. Janusz Grzelak)
6. Wolne wnioski

Profesor Piotr Oleś przewodniczył obradom. Zapowiedział otwarcie nowej formuły zebrań plenarnych Komitetu. Istotnym elementem zebrania plenarnego KP PAN będzie odtąd wykład naukowy i dyskusja nad jego tezami.

Do wygłoszenia pierwszego wykładu zaproszono p. dra Jana Cieciucha, którego habilitacja dzień wcześniej była przedmiotem obrad Rady Wydziału Psychologii UW. Pogratulowano Referentowi znakomitego głosowania na Radzie (w tym punkcie głos zabrała Dziekan Wydziału Psychologii UW – prof. Ewa Czerniawska, wypowiadając wiele ciepłych słów pod adresem Referenta).

Zaakceptowano porządek obrad z jedną zmianą: zamianą kolejności punktów 2. i 3.

**Ad. 1. 1. (*Uniwersalna*) gramatyka ludzkich wartości (dr Jan Ciecuch)
Wykład + dyskusja**

Dr hab. Jan Ciecuch wygłosił interesujący i inspirujący wykład na temat (*Uniwersalna*) *gramatyka ludzkich wartości*. Podczas wystąpienia przedstawił wyniki badań nad strukturą preferencji wartości w ujęciu Schwartza oraz niektóre interpretacje uniwersalizmu tych wyników. Poddane one zostały pod dyskusję, w której żywo uczestniczyli wszyscy (!) zebrani.

Na koniec zgodnie uznano, że wykład dra hab. Jana Ciecucha to świetne otwarcie nowej formuły zebrań plenarnych Komitetu Psychologii PAN.

Streszczenie wystąpienia dra hab. Jana Ciecucha zamieszczone jest w Załączniku 1.

**ad. 2. Kolokwia Psychologiczne 2014
(prof. Maria Straś-Romanowska)**

Prof. Maria Straś-Romanowska przedstawiła stan przygotowań do XXIII Kolokwiów Psychologicznych Komitetu Psychologii PAN. Kolokwia pod hasłem *Podmiotowość człowieka we współczesnym świecie* odbędą się we Wrocławiu 16-18 czerwca 2014 roku (są współorganizowane przez Uniwersytet Wrocławski i Szkołę Wyższą Psychologii Społecznej – Wydział Zamiejscowy we Wrocławiu). Siedzibą obrad jest WenderEDU Business Center na Ostrowie Tumskim, w samym sercu najstarszej części Wrocławia. Zaplanowano pięć sesji tematycznych, w ramach których toczyć się będą obrady. Sesje poprowadzą prof. prof. Maria Straś-Romanowska, Dariusz Doliński i Czesław Nosal.

Chęć udziału w konferencji należy zgłaszać do 19 maja 2014r.

poprzez uzupełnienie formularza na stronie internetowej

<http://www.kolokwia.wroclaw.pl/rejestracja>

**ad. 3. Co nowego w sprawie oceny czasopism psychologicznych?
(prof. Maria Lewicka, prof. Piotr Oleś)**

Prof. Piotr Oleś przedstawił krótko najważniejsze ustalenia Zespołu ds. Kategoryzacji Czasopism Humanistycznych i Społecznych przy Wydziale I PAN:

- Ocena punktowa publikacji naukowych, prowadzona przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, powinna (obok obowiązujących obecnie kryteriów formalnych) zawierać ocenę ekspercką pod kątem kryteriów jakościowych.
- Proponowane jest wprowadzenie dwustopniowej procedury oceny czasopism: pierwszy etap dotyczy kryteriów formalnych, drugi polega na jakościowej ocenie eksperckiej. Zespoły ekspertów do przeprowadzenia oceny jakościowej mogą być powoływane przez odpowiednie komitety naukowe PAN.
- Należy dążyć do ujednoczenia listy czasopism, obecnie można przyjąć dotychczasową strukturę z podziałem na listy A, B i C.

Wypowiedź prof. Piotra Olesia uzupełniła prof. Maria Lewicka, zdając relację z prac KEJNu, w którego działaniach uczestniczy. Dodała, że listę ERIH może zastąpić baza SCOPUS. Warto i należy podjąć starania w kierunku wprowadzenia do tej bazy znaczących czasopism polskich z zakresu humanistyki i nauk społecznych.

**ad. 4. Okrągły Stół Humanistyki
(prof. Jerzy Brzeziński)**

Prof. Jerzy Brzeziński poinformował o swoim wystąpieniu przy Okrągłym Stole Humanistyki. Podkreślił, że mówił o naukach humanistycznych i o naukach społecznych (NH i NS), a nie o humanistyce po prostu. Zasygnalizował, że mimo dużych podobieństw, można wskazać na pewne istotne różnice występujące między tymi dwiema dziedzinami.

Konsekwencją uznania osobliwości NH i NS, na poziomie badań naukowych, musi być brak zgody na użycie tylko jednego, uniwersalnego narzędzia do oceny wartości efektów działalności uczonych i zatrudniających ich instytucji – zwłaszcza gdy chodzi o ocenę jakości publikacji. Jeżeli będzie to narzędzie stworzone na gruncie nauk ścisłych i przyrodniczych

(a taka jest geneza dziś stosowanych narzędzi), to trudno oczekiwać trafnych wyników jego użycia. Narzucanie, z zewnątrz, spoza dziedziny, określonych standardów publikacyjnych i ewaluacyjnych to droga donikąd.

Bezwzględny priorytet publikacji anglojęzycznych nad publikacjami w języku polskim, a nawet deprecjonowanie czy ośmieszanie publikowania w języku polskim nie jest konstruktywne. Ale też, z drugiej strony, czy to musi oznaczać rezygnację z publikowania osiągnięć naukowych powstałych w NHNS w wydawnictwach (monografie i artykuły) w językach obcych? Nie należy popadać w drugą skrajność. Trzeba jedynie jeszcze lepiej dostosować narzędzia stosowane przez KEJN do specyfiki NH i NS.

ad. 5. X edycja Konkursu na Nagrodę im. Andrzeja Malewskiego (prof. Janusz Grzelak)

Profesor Janusz Grzelak – Przewodniczący Kapituły Nagrody im. Andrzeja Malewskiego oświadczył, że Nagroda ta cieszy się dużym prestiżem w środowisku psychologicznym, czego dowodem jest zwiększająca się liczba aplikacji do tej Nagrody. Ciekawe, że w tym roku pojawiły się także wnioski z roku ubiegłego, znacznie wzbogacone o dokonania ich autorów od czerwca 2013r.

ad. 6. Wolne wnioski

W Wolnych wnioskach poruszono problem przesyłania do tych samych recenzentów materiałów w procedurze o nadanie stopni naukowych i tytułu naukowego. Postanowiono uaktualnić listy potencjalnych recenzentów na wydziałach i w instytutach psychologicznych w Polsce. Przypomniano, że następne zebranie plenarne Komitetu odbędzie się we Wrocławiu podczas Kolokwium Psychologicznych 2014.

Protokołowała: Barbara Bokus (Sekretarz Komitetu)

Załącznik 1

Jan Ciecuch

(Uniwersalna) gramatyka ludzkich wartości

Podczas wystąpienia zostały przedstawione wyniki badań nad strukturą preferencji wartości w ujęciu Schwartza oraz poddane pod dyskusję niektóre interpretacje uniwersalizmu tych wyników.

1. Wartości w psychologii

Wartości w psychologii mają długą tradycję. Pierwszą psychologiczną koncepcję preferencji wartości, wraz z propozycją ich pomiaru, zgłosili w 1931 r. Allport i Vernon. Ich koncepcja została częściowo wyparta przez teorię Rokeacha, która zdominowała badania nad wartościami w latach '70 i '80 ubiegłego wieku. Teoria wartości Schwartza została zbudowana na reinterpretacji teorii Rokeacha oraz wyników zebranych przy pomocy jego narzędzia. Pierwsza wersja teorii Schwartza została opublikowana w 1987 r. Od tego czasu zyskała potwierdzenie w wielu badaniach oraz wykazała swoją użyteczność w psychologii międzykulturowej, społecznej, osobowości, różnic indywidualnych oraz rozwojowej.

2. Główna teza teorii wartości Schwartza

Wartości definiuje Schwartz jako poznawcze reprezentacja (zwykle przekonanie) motywacyjnego, godnego pożądanego, ponadsytuacyjnego celu. Główną tezę teorii sformułować można w następujący sposób: Struktura ludzkich wartości jest w kształcie uniwersalnego, motywacyjnego, kołowego kontinuum. Konsekwencją kołowości struktury jest teza o kompletności katalogu wartości rozmieszczonych w strukturze kołowej. Konsekwencją kontinuum struktury jest teza o wielu możliwych podziałach kontinuum, uzależnionych od precyzji narzędzia oraz celu badawczego.

3. Klasyczna i zmodyfikowana wersja teorii

W klasycznej wersji teorii koło wartości było dzielone na 10 typów wartości. W praktyce badawczej niesłusznie przyjmowano taką klasyfikację jako istotę teorii i sztywny katalog. Wersja zmodyfikowana, opublikowana w 2012 r., z jednej strony rozszerzyła katalog wartości do 19 wąsko

zdefiniowanych wartości, a z drugiej strony - uzasadniła również wiele innych podziałów koła wartości: na 2, 4, 10, 16 oraz 19 typów wartości definiowanych mniej lub bardziej szczegółowo.

4. Koło wartości w ontogenezie

Międzykulturowa weryfikacja kołowej struktury wartości doprowadziła do pytań o ontogenezę wartości. Rozpoczęły się badania, w których stosuje się narzędzia specjalnie skonstruowane do badania wartości dzieci, oparte na materiale obrazkowym, filmowym lub zabawie z pacynkami. Okazało się, że już w okresie przedszkolnym struktura nabiera kształtów kołowych, a jej rozwój polega na różnicowaniu się sąsiadujących wartości. Rozwój preferencji, weryfikowany w badaniach longitudinalnych, układa się zasadniczo zgodnie z konsekwencjami struktury kołowej. Wzrost preferencji wartości z jednego obszaru koła współwystępuje ze spadkiem preferencji wartości z przeciwnego obszaru koła.

5. Teoretyczne interpretacje koła wartości

Uniwersalizm oraz wczesne ontogenetyczne przejawy kołowej struktury wartości interpretowane są zwykle przez Schwartza w kategoriach uwarunkowań ewolucyjnych. Możliwe są jednak również inne interpretacje, które rzucają inne światło na uzyskane wyniki empiryczne. Są to między innymi: koncepcja kultury jako zmiennej latentnej, metafora językowa z rozróżnieniem języka i wypowiedzi oraz koncepcja *capax dei*.

Wystąpienie zostało opracowane na podstawie następujących tekstów:

Cieciuch, J. (2013). *Kształtowanie się systemu wartości od dzieciństwa do wczesnej dorosłości*.

Warszawa: LiberiLibri.

Cieciuch, J. (2012). Big Five and Big Ten - between Aristotelian and Galileian physics of personality.

Theory and Psychology, 22(5), 689-696.

Cieciuch, J., Schwartz, S. H. (2012). The number of distinct basic values and their structure assessed by PVQ-40. *Journal of Personality Assessment*, 94(3), 321-328.

Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., Ramos, A.,

Verkasalo, M., Lönnqvist, J.-E., Demirutku, K., Dirilen-Gumus, O., Konty, M. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103(4), 663-688.

- Cieciuch, J., Döring, A. K., Harasimczuk, J. (2013). Measuring Schwartz's values in childhood: Multidimensional scaling across instruments and cultures. *European Journal of Developmental Psychology, 10*(5), 625-633.
- Cieciuch, J., Harasimczuk, J., Döring, A., K. (2013). Validity of the Polish adaptation of the Picture-Based Value Survey for Children. *Journal of Psychoeducational Assessment, 31*(4), 404-409.
- Cieciuch, J., Schwartz, S. H., Vecchione, M. (2013). Applying the refined values theory to past data: What can researchers gain? *Journal of Cross-Cultural Psychology, 44*(8), 1215-1234.
- Cieciuch, J., Davidov, E., Vecchione, M., Schwartz, S. H. (2014). A hierarchical structure of basic human values in a third-order confirmatory factor analysis. *Swiss Journal of Psychology*, w druku.
- Cieciuch, J., Davidov, E., Vecchione, M., Beierlein, C., Schwartz, S. H. (2014). The cross-national invariance properties of a new scale to measure 19 basic human values. A test across eight countries. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, w druku.